

סגוראלוף צ. א.

התלבטויות לוגיסטיות גדולות של צבאות קטנים

הנבון באפסנאים (ובמונח זה אני עורם כל אלה העוסקים באמצעים בכל הדרגים של מערכת הבטחון), יחפש את הישועה גם בשיפורים בתכנון וברארגון הלוגיסטי. לעתים, שכלול ארגוני ותכנון נבון ישיג את אשר אינו ניתן להשגה בדרכים אחרות.

כמה משטח-יעול אלה ראויים לעיון מיוחד. פרט לשר האוצר, המעמיד לרשות כוחות הבטחון את התקציב, יכול הצבא להסתייע גם באורחי המדינה לשם פתרון בעיותיו האפסנאיות. עד עתה, בצה"ל ובצבאות אחרים, גויס בשעת חירום האזרח וצידו. רצוי לגייס גם את ארגונו.

מודגש בכל הזדמנות, שבמלחמה המודרנית אין חזית ועורף; כולם נתונים לאותה מידת סכנה. נאמר גם, שרק מאמץ מאוחד של חזית ועורף יכריעו את הכף. פירוש הדבר, הישענות הצבא על מערכת הכל-כלה האזרחית בזמן מלחמה. הרי כמה דוגמאות: יצירת מערכת פיקוח משותפת, אזרחית-צבאית, על רכבות ותובלה ציבורית אחרת; רשות משותפת לניהול נמלים; הפעלת מפעלי בינוי גדולים על עובדיהם וציודם על ידי הצבא, וכד'. השתלבות זאת מונעת יצירת מסגרות כפולות, צבאיות מחד ואזרחיות מאידך גיסא. אולם המעבר המהיר משלום

אין לך דבר יותר מייגע מניהול אפסנאות של צבא קטן. גיוון צרכיו והיקף בעיותיו שווים לאלו של צבא גדול, אולם אמצעיו לרוב דלים. גם צבא קטן, בדומה לצבא גדול, זקוק לסוגי אוירונים ומיני כלי נשק שונים ומשונים על כל עשרות אלפי מיני חלקי החילוף שלהם. הוא חייב לפתור אותן הבעיות המורכבות של רכש, אחזקה ותחזוקה, המתחילות ברפואה צבאית ונגמרות בתיקון ציוד מכ"ם. מה שמפלה אותו לרעה זה היותו קטן. ההיקף הקטן מכביד. ההיקף המוגבל אינו מאפשר אותה גמישות שיש לצבא גדול, ומחייב השקעת עבודה רבה בדברים קטנים. המכביד העיקרי הוא, כמוכר, התקציב המצומצם. לבעל תקציב גדול, אף ברגעי דוחק חמורים, קיימות אפשרויות תמרון היכולות לענות לתנאים המשתנים — בעוד שהתקציב המצומצם של צבא קטן, לרוב הנו משועבד מראש למשימות הכרחיות שהן תנאי-יסוד לקיומו; והחלק אשר בו הנד יכול לתמרון הוא זעום. כתוצאה מכך, בכל פעם שהגורמים האחראים לבטחון מציבים לעצמם משימות חדשות (וזאת הם עושים מתוך הכרח לעתים קרובות מאוד), שוב פונה האפסנאי לטבלאות התקציב, התקן או המפרט, ומחשב איך „לחלוב“ „יש מאין“ — כדי לממש את המשימות שהטילו עליו.

כל קורא יבין, שכמה מהבעיות המוצגות כאן נוגעות לצה"ל. אולם רבים יופתעו עד כמה משותפות הבעיות האפסנאיות לכל הצבאות. מתוך קריאה בספרות מקצועית ושיחה עם קצינים זרים נוכחתי, שיש לנו אחים לצרה. „כאבי הראש“ של צה"ל, הם גם כאבי הראש של צבאות ותיקים ובעלי מסורת — אך קטנים.

למלחמה, האופייני להתפתחות הדברים בימינו, מחר ייב השתלבות מלאה ביניהם כבר בזמן שלום.

קיימות שתי סיבות עיקריות המחייבות השתלבות זאת בזמן שלום: חסכון כספי אפשרי, ויעילות. נמסר כבר, שהקושי העיקרי של האפסנאי הוא גיוון הנושאים הרב בהם מטפל הצבא. על כן, כמגמה נבונה, יצטמצם הצבא רק בטיפול באותם הנושאים שאין בידי הסקטור האזרחי לפתרם. לדוגמא: ייצור ותיקון נשק, ייצור תחמושת, תיקון טנקים ומכשירי מכ"ם — לרוב הכרח שיטפלו בהם הגורמים הצבאיים. אולם, ככלל, רצוי שהטיפול ברוב הנושאים העוסקים בהחסנה, רפואה, תיקון ציוד מהסוגים האזרחיים, יימסר לידי הסקטור האזרחי. במקרה זה, לא תמיד השיקול התקציבי (או, ביתר בירור, הרוח הכספית המידי) הוא הקובע, אלא קיום העקרון הצבאי של ריכוז המאמץ. התרכוזת בנושאים שאין הסקטור האזרחי מטפל בהם, תביא ממילא לשיפור הטיפול באותם נושאים בהם הצבא חייב לעסוק. יש לחזור ולחפש שטחים רבים ככל האפשר בהם הישענות זו אפשרית. תנאי מוקדם להשתלבות הוא שהשירות שייתן הסקטור האזרחי יהיה מטיב מעולה.

האמור מעלה מתייחס לכל שטחי החיים, ולא למלאכה בלבד. ניקח לדוגמא את שטח החסנת המלאי. צבא קטן, אינו יכול להרשות לעצמו להחזיק מלאי רב של חומרים לשימוש במלחמה, אם חומרים אלה משמשים גם את האזרחים — כגון: מזון, חמרי-רפואה, ועוד. הסיבות לכך הן רבות: השקעת הון ללא תנועה, מחזוריות לקויה, והוצאות החסנה גדולות. במקום לקיים מחסנים צבאיים, רצוי, על בסיס הכונה ע"י גורמים כלכליים עליונים של המדינה, להבטיח מלאי אזרחי ברמה כזאת, שיענה גם על צרכי הצבא בזמן מלחמה. הסדר זה כדאי, אפילו אם הוא יחייב תמיכה ממשלתית בגורמים-המאחזנים האזרחיים. כל זה אמור לגבי ניצול הפוטנציאל האזרחי בימי שלום; אולם שימוש כזה יכול להיעשות רק כאשר מובטח שילובו המהיר של פוטנציאל זה במאמץ המלחמתי בזמן מלחמה.

הסתייעות בפוטנציאל האזרחי לא תפתור את כל הבעיות. בסופו של דבר, גם או צריך יהיה לקנות רוב צרכי הצבא בכסף מלא. כדאי, על-כן, לעיין בכמה מהשיקולים המופיעים בשעת תכנון הוצאת כסף זה. העובדה שלצבא קטן תקציב מצומצם, מתייבדת תר התחשבות בפרוטה, והתחשבות פירושה

כאן קבלת מלוא התמורה. מה היא "מלוא התמורה"? כאן מופיעה הסתירה בין יתרונות התכנון לטוח ארוך והתכנון לטוח קצר: לטוח ארוך חסכוני יותר, לטוח קצר קל יותר. ניקח לדוגמא בעית בינוי. תכנון ארוך מחייב פחות השקעות במבנים רעועים שאחזקתם יקרה, והתרכוזת בבינוי חדש מצומצם. בפשטות, במקום להשקיע, לדוגמא, 1,000,000 ל"י בשיפוץ מבנים ישנים, מוצע להשקיע 250,000 ל"י בלבד (עם כל הקשיים הכרוכים בכך) וביתר הכסף לבנות מבנים חדשים. ע"י כך, תוך מספר ידוע של שנים, אפשר להגיע למבנים חדשים בכל מחנות הצבא. אלא שלתכנון ארוך מגבלות רציניות, שיטות ואמצעי הלחימה במאה ה-20 הם דינמיים ביותר, ומה שהיה חדש אתמול מיושן היום. גם התנאים הפוליטיים המשתנים מחייבים מדי פעם שינויים ארגוניים יסודיים בצבא, לפעמים גם משתנה מהות האויב — לא רק מבחינת התפתחות האויב הפוטנציאלי הקיים, אלא הופעת אויב פוטנציאלי חדש. על-כן, הדגש על שריון עלול להיהפך במהרה לדגש על אוויריה, והאלהה של אוויריה תוחלף בתנאים מסוימים בהשקעת המאמץ העיקרי באלקטרוניקה. קביעת מגמות רחוקות-טוח עלולה, מצד אחד להכביד על ביצוע השינויים ההכרחיים, ומצד שני, עם ביטול שטח מסוים עליו תכננו לטוח-ארוך, עלולה היא להיות כרוכה בבזבוז רציני. אם לפתח את הדוגמא שניתנה מעלה, עלול להתברר לאחר כמה שנים, שההשקעה הגדולה שהושקעה במבנים החדשים המיוחדים לשריון, ערכה מועט עם צמיח צום היקף השריון. בסיכום, לא מתוך השאיפה לפשרה לשמה אלא מתוך הכרח בשמירת הגמישות, רצוי לתכנן לטוח בינוני, כלומר לטוח של 2—4 שנים. ההשקעות חייבות להיות כאלה, שעם שינוי מגמה, לא ייגרמו הפסדים גדולים.

הטוח הרחוק או הקצר בתכנון, הוא רק אחת הבעיות בפני עורכי התקציב. שיקול אחר הוא: מה והיכן לקנות?

עובדה היא שמדינה קטנה אינה מסוגלת לייצר בעצמה את אמצעי-הלחימה הדרושים לה. תעשית נשק היא כה מורכבת ויקרה, שרק עמים עשירים ובעלי שוקים גדולים יכולים להרשות לעצמם לקיים מה. העמים הקטנים מוכרחים לקנות את רוב נשקם מעמים גדולים. תלות זו טומנת בחובה גם תלות פוליטית. ראינו בעבר הלא רחוק, נסיונות סחיטה רבים של עמים מספקי-נשק מצרכניהם (כגון

סירוב אנגליה למכור חלקי-חילוף לנשק ומטוסים למצרים). הפתרון היחיד לכך הוא פיזור הקניה בין ספקים רבים: פגיעה מידי אחד מהם לא תמוטט את הצבא. אמצעי שני להתגבר על תלות זו, הוא פיתוח תעשייה צבאית מצומצמת חיונית, המבוססת על היכולת הטכנית של המדינה, ואשר תהיה בעלת אפשרות התרחבות בשעת חירום. אף שמגמה זו אינה כדאית מבחינה כספית, לעתים חיונית היא למדינה הקטנה. כל מדינה קטנה חייבת להבטיח לעצמה אפשרות ייצור אמצעי-לחימה יסודיים (כגון נשק קל) וכן אותם אמצעי לחימה חיוניים שאי אפשר לרכשם ממקורות אחרים (כגון תחמושת). בקיום תעשייה כזו טמון יתרון נוסף, והוא: פתיחת מקום עבודה ומחקר למהנדסים הצעירים של המדינה, את האי-כדאיות אפשר לאון בכך, שבימי שפל של הזמנות צבאיות תועסק התעשייה בייצור מוצרים אזרחיים. אפשרות נוספת ליעול טמונה בצמצום היקף הייצור בתעשייה הצבאית, ופיתוח תעשייה אזרחית למוצרים אזרחיים, שתהליך ייצורם דומה לתהליך ייצור נשק. עם הכרות שעת חירום, ישולבו מתקנים אלה במתקני התעשייה הצבאית.

גם אם תוקם תעשייה צבאית מצומצמת, לא יהיה בכוחה להתגבר על ההתפתחות המהירה באמצעי הלחימה. לעם קטן אין כל אפשרות לרכוש באופן שוטף נשק חדיש, אלא אם כן מקבל הוא נשק זה במתנה. אם נזכור את הסכומים "האסטרונומיים" שבהם כרוכה רכישתו של נשק חדש, נבין שהרצון להדביק באופן שוטף את ההתפתחות בשטח זה, יכול להביא במהרה לפשיטת-רגל של הצבא הקטן. מאידך-גיסא, על-אף תכיפות תהליכי המורדרניזציה של נשק אצל צבאות העמים הגדולים, נפתח פתח הצלה לעמים קטנים: מזדמנות קניות של אותם סוגי נשק שזה עתה יצאו משימוש בצבאות הגדולים. אמנם, גם לשם כך דרוש כסף רב ומשום כך עתודת-כספים היא תנאי לכל צבא קטן.

עד כאן דובר, מבחינת ראות תקציבית, על השיקולים בחלוקת קדימות בין רכישה וייצור ובין רכישה ועתודת כספים. גם בנוגע לעצם הרכישה יש חילוקי דעות ניכרים ביחס שחייב להיות בין רכישת הכלים העיקריים ואמצעי העזר. השאלה היא: להשקיע את חלק הארי בכלים עיקריים, ורק סכום קטן-יחסית באמצעי העזר, או לחלק את סכום מי ההשקעה בצורה מאוזנת. לדוגמא: קניית פחות

טנקים ורכישת חלקי-חילוף שיספיקו למחזור חיי הטנק — או רכישת טנקים במספר גדול יותר וקניית חלקי-חילוף לתקופה מוגבלת. קיימים הרבה שיקולים לכאן ולכאן. האסכולה הדוגלת ברכישת כמות גדולה יותר של חלקי-חילוף, מצביעה על התנאים הפוליטיים המשתנים לעתים תכופות, ועל האפשרות שהמקור לרכישת חלקי-חילוף עלול להי-סגר בכל רגע. במקרה כזה עלול להיוצר מצב שהכלים יהיו אמנם בידי הצבא, אולם הוא לא יוכל להפעילם מחוסר חלקי-חילוף. זכורים מקרים רבים שמחוסר אמצעי העזר נכשלו מערכות של-מות: חוסר דלק אצל רומל, וחוסר חלקי חילוף לטנקים בחזית הרוסית. עם כל המשקל הרב שיש לנימוקים אלה, טוענת האסכולה השנייה כי אין מגוון מן המציאות הקיימת של ההתפתחות המהירה של הנשק ותנאי מכירה הקיימים. הנשק מתיישן, והוא מתיישן מהר. על כן מוטב ליטול סיכון ולרכוש מעט חלקי-חילוף וכאשר הכרח יהיה לזרוק את הכלי העיקרי לגרוטאות, בגלל התיישנותו, לא יהיה הדבר כרוך בזריקת מלאי חלקי-חילוף שלו, שהושקע בהם כסף רב ועתה הפכו לחסרי-ערך. "מעט", פירושו, לדעת המצדדים בדעה זו, קניית חלקי-חילוף בכמות מינימלית שתספיק עד להתיישנות הכלי, ולא עד בלותו.

יש לזכור שלוש עובדות נוספות הקשורות בהחלטה זו:

- א. מלחמות של עמים קטנים, בימינו אלה, מה-הכרח שתהיינה קצרות. מלחמות קצרות דור-שות מלאי חלקי-חילוף קטן.
  - ב. הגורם הקובע במערכה הוא לרוב כמות הכלים העיקריים: כמה טנקים בנסיעה, כמה גיחות באויר, וכמה תותחים במצב תקין.
  - ג. בתנאים הפוליטיים הקיימים, מכירת הכלים העיקריים, היא מעין "שבירת קרח". לרוב, לאחר מכירת הכלים העיקריים אין מניעה לקנות מאותו מקור גם את חלקי-חילוף של-הם — ועל-כן יש לקנות יותר כלים ופחות חלקי-חילוף. במקרה הגרוע ביותר קיימת עוד אפשרות של "קניבליזציה" (פירוק חלק מה-כלים והפיכתם לחלקי-חילוף) של חלק מהכלים העיקריים על מנת להפעיל את הנותרים.
- שאלת הרמה הטכנית או ה"טיב" אף היא שנויה במחלוקת רצינית. נכון אמנם שרמה טכנית עולה

בכסף, ובכסף רב. אולם כוחו של צבא קטן בטיבו המעולה. המעט שיש, חייב להיות ברמה גבוהה. כך לגבי רמתו של החייל, וכך לגבי טיב הציד. כלל זה נכון במידה ונשמר חוש הפרופורציה. מה טעם, לדוגמא, להיות בדרך גדול ולדחות הזדמנויות רכישה, או להשקיע כוחות רבים בשכלול סוג ציוד מסוים בטרם ייכנס לשימוש — כאשר ההפסד בזמן אינו עומד בשום יחס להישג הטכני שהושג. הזמן הוא נכס יקר בצבא. במידה ומושקע בפיתוח או ברכישת ציוד מסוים זמן רב מדי, עלול להתב- רר שציוד זה התיישן בינתיים — או, שתוך-כדי הצגת דרישות מוגזמות לרכישת ציוד מסוים, עלולה לחלוף הזדמנות רכישה. המסקנה מכך אינה הורדת הרמה הטכנית. רמה טכנית גבוהה הנה בבחינת הכרח.

יש לזכור, שנוסף להכרח לרכוש ציוד מעולה ולייצר אותו — בגלל המשמעות הגורלית שעלולה להיות לכך בשדה הקרב — נפגשים טכנאי צבאות קטנים בקשיי הכרת הכלים אשר נרכשו בחו"ל. הקונים, שאינם שותפים לתהליך הייצור, אינם יוד- עים גם חלק ממגרעות הכלי, ועליהם ללמוד מגרעות אלה בדרך הקשה של מחקר ובדיקה יסודיים. מה גם שייצרני הנשק שומרים על סודות הייצור שמי- רה מעולה, על-כן, גם מסיבה זו, נדרשת רמה טכנית גבוהה. אבל רמה טכנית גבוהה שאינה מוגבלת לדיעצה יסודית של פריט אחד בלבד, והיא מתח- שבת בזמן ובאמצעים הקיימים. גם כאן, הרצוי הוא שביל הזהב, ייכרך הפתגם: טוב מאוד הוא אויבו של טוב (*The enemy of the good is the best*). עד כאן הוזכרו נושאי התקציב ושיקולים טכ- ניים, שימוש מושכל בשניהם הוא רק חלק מהדרך להשגת היעילות הלוגיסטית. אופן השימוש באמ- צעים עומד על דרגת-חשיבות לפחות שוה לחשי- בות שני הנושאים הנ"ל. כלומר, הארגון הלוגיסטי הטוב תורם במידה מכרעת לקידום הצבא. בשטח זה, לצבא קטן יתרון על פני צבא גדול: שינויים ארגוניים בצבא קטן מחייבים פחות ניתוחים מכ- איבים (ועל-פירוב גם יקרים) ומאפשרים הת- גברות קלה יותר על שיקולי מסורת.

אחד ממקורות הבזבוז הקשורים במכלול נושאי הארגון, הנו בעצם ארגון זרועותיו של הצבא הגדול. ההתפתחויות הטכניות האחרונות, ואופי המלחמה המודרנית, מטשטשים יותר ויותר את חלוקת הצבא

לזרועות. אנו עדים בימינו לשינוי ערכים מהיר בצבאות העולם: בצי גוברת חשיבות כלי-טיס וצוללות על פני כלי-שיט, ביבשה גוברת חשיבות כלים אמפיביים וכלי-טיס להעברת גייסות, ובכל הזרועות משתלט עתה הקליע הבליסטי, המתחיל לתפוס את מקומו בכל החילות, ביבשה, בים ובי- אויר. התחרות בין זרועות צבא-ארה"ב ביחס לש- ליטה על הקליעים, אינה תחרות סרק, לכל אחת מהזרועות ברור, שרק לבעל הקליעים זכות קיום במלחמת העתיד. על-כן, בימי שלום, חשיבות על- יונה לבנין כוחות הבטחון בצורה כזאת, שיענו על בעיות הבטחון של המדינה ללא כל כפילות. יוצא מכך, שבעת מלחמה תהיה חשיבות גורלית למא- מץ המאוחד המשולב של כל הגורמים והז- רועות בצבא. על כן, במקום חלוקה — יש לשאוף לאיחוד, ובמקום פיצול — יש לשאוף למאמץ לוגיסטי בין-זרועי משולב. כש- המדובר הוא בצבא קטן, הרי הוא בפרט אינו יכול להסתפק "בשיתוף פעולה", "תיאום" ומלל דומה, הוא חייב לאחד את הזרועות בכל השטחים ובשטח לוגיסטי במיוחד. על כן לא "תיאום רכישה", "תיאום תכנון" או "שילוב חלקי", אלא שילוב מלא כאשר יד אחת מתכננת, רוכשת ומחלקת. רק אחריות לוגיסטית אחת תביא לחסכון, תמנע חי- כוכים וכפילויות ותאפשר מעבר גמיש לסוגי כלי- נשק חדישים.

שילוב בין זרועי הוא רק אחד מהשינויים התכ- ליתיים המוצעים. בנושא זה, וכן בנושאי ארגון אחרים, אנו חייבים לזכור שעבודת הצבא בימי שלום, מטרתה להתכונן למלחמה. המסקנה מכך היא, שארגון לוגיסטי יעיל לימי מלחמה, אם כי אינו מביא לחסכונות מידיים, מודא יעילות וחסכון במלחמה.

אחד הנושאים הלוגיסטיים הארגוניים החשובים והקובעים במלחמה זו שיטת ההספקה. הוזכר כבר, כי כפי שיש לשער, מלחמותיהם של עמים קטנים במאה ה-20 תהיינה קצרות. יש להניח, שגם בעתיד תהיינה המעצמות מעוניינות לכבות דלקה קטנה, יפן תתפשט. באותו הזמן הקצר, ייצטרך הצבא להש- קיע מאמץ מרובה כדי להכריע במערכה. חשוב לאפשר לו לעשות זאת על-ידי שחרור הלוחם מהדאגה האפסנאית. הדרגים הלוגיסטיים ייצרו מצב זה ע"י כך שהם יביאו לו, או בסלנג הצבאי "ידחפו

לו, את כל האפסניה למקום הדרוש, בזמן הדרוש ובכמות הדרושה; מי שתפקידו להלחם ילחם, ומי שתפקידו לשרת ישרת. המבנה של הדרג הלוגיסטי חייב איפוא להיות בנוי לשרות כזה. רק על-ידי שחרור הדרג הלוחם מהדאגה לאספקתו, נביא למי-צוי מירבי של יכולת הלחימה הגלומה בו.

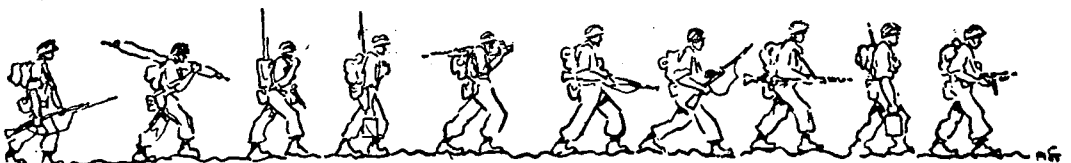
אופי המלחמה העתידה מכתוב, נוסף לשיטת ה-אספקה האמורה, גם פיזור נכון של המלאי. סכנת ההתקפות מהאוויר מחייבת פיזור האמצעים, כאשר לדרג הגבוה ידעה מלאה על מקומם, ובידיו הכ-לים הארגוניים והמעשיים (תובלה וצירים) לרי-כוח המהיר. כלומר, במקום להחזיק עתודת אמצ-עים (מכל הסוגים, החל מרכב וגמור בתחמושת), במ-רוכב, בין מופעלת ובין בלתי-מופעלת, רצוי לפזרה בין הכוחות. יחד עם זאת חשוב להבטיח את האפ-שרות לשוב לרכזה ע"י רשת קשר מנהלתית טובה, ואמצעי תובלה. תנאי להגשמת עקרון זה הוא קיום משמעת אפסנאית חמורה. בדומה למשמעת בשדה הקרב. כל מפקד, ממפקד העוצבה עד מפקד הכיתה, חייב לדעת שהפקודה "העבר!", אינה פחות מחייבת מאשר הפקודה "הסתער!".

האמצעי הנוסף והאחרון שיוזכר כאן לשם יעול משק הצבא. הוא החסכון. לצבאות קטנים, החסכון הוא צו חיים חמור. הברירה בין חסכון ואי-חסכון היא גם הברירה בין קיום צבא מצויד בנשק מודרני או צבא מיושן (בשני המובנים — בעל ציוד ישן, ו"מנומנם"). זאת היא משימה קשה להשגה. עצם העובדה שרכוש הצבא הוא רכוש ציבורי, שהרכוש הוא רב והמחזיקים בו חיים במשטר שאינו מביאם לדאגה ובדיקה עצמית מתמדת (לפחות לגבי עמים בהם קיים גיוס חובה), מכבידה. לעומת זאת, משטר צבאי מאפשר יצירת משטר אפסנאי שהחסכון יבוא בפקודה במקום שההסבר והחינוך אינם מצליחים.

החסכון אינו בבחינת סיסמא בלבד, אולם איזה חסכון, והיכן? ומה אינו חסכון? חסכון על חשבון תנאי החיים המינימליים של החייל אינו חסכון. חס-כון בשטח ההשקעות המגבירות את כוננותו של הצבא — גם הוא אינו חסכון, וכן גם החסכון בנוש-אי האימון החיוניים. אין דבר מסוכן מאשר "חסכון בכל מחיר — יעלה מה שיעלה", כלומר, חסכון המראה חסכונות על נייר, אף שלאמיתו של דבר שולם בעבורו מחיר סמוי גבוה. הכונה לחסכונות כדאיים — מיצוי מירב מהמזער, ניצול ה"יש" בדרך היעילה ביותר, ואי-זלזול בקטנות. הרשימה של שטחים בהם יש לחפש חסכון ארוכה: צמצום תקורה (Over Head) שאינה חיונית, הכנסת תהליכי עבודה יעילים, מניעת בזבז, תחשיב לגבי כל הר-צאה או תהליך עבודה, ועוד. החסכון הקטן לעתים הוא הקובע. לא יהיה זה נכון למדוד כל פעולה בצבא בכסף, אולם הכרח שכל הוצאה תמדד בכסף. חשוב שכל חסכון אפשרי ימדד בכסף. רק אז ניוכח שהחסכון הקטן מביא רווחים מפתיעים. לדוגמא חס-כון של 20 פרוטה (2.5%) על מנת מזון יומית לחייל העולה 800 פרוטה, יביא לגבי כל 10,000 חייל, חסכון של 72,000 ל"י לשנה. השלטת משטר חסכון הוא גם צו מוסרי. החייל חייב לדעת שבידו מופקדים כספי האזרחים, ולאט לו בבזבזם.

ברשימה זו צוינו חלק מהדאגות וההתלבטויות של צבאות קטנים. שורטטו גם קוים לפיהם ניתן לפתור חלק מבעיות אלה. ברור שלא צוירה תמונה מלאה של מערכת לוגיסטית רצויה של עמים קט-נים. לכל היותר ניתנו קטעי התמונה. אולם שום צבא, ואפילו בימי משבר, אינו הורס את כל הקיים ומתחיל הכל מחדש. השינויים חייבים להיות מהי-רים והדרגתיים. ביצועם מחייב העזה. החלטתיות — וככל שיעשו מוקדם יותר, כן ייטב.

האמצעי הנוסף והאחרון שיוזכר כאן לשם יעול משק הצבא. הוא החסכון. לצבאות קטנים, החסכון הוא צו חיים חמור. הברירה בין חסכון ואי-חסכון היא גם הברירה בין קיום צבא מצויד בנשק מודרני או צבא מיושן (בשני המובנים — בעל ציוד ישן, ו"מנומנם"). זאת היא משימה קשה להשגה. עצם העובדה שרכוש הצבא הוא רכוש ציבורי, שהרכוש הוא רב והמחזיקים בו חיים במשטר שאינו מביאם לדאגה ובדיקה עצמית מתמדת (לפחות לגבי עמים בהם קיים גיוס חובה), מכבידה. לעומת זאת, משטר צבאי מאפשר יצירת משטר אפסנאי שהחסכון יבוא בפקודה במקום שההסבר והחינוך אינם מצליחים.

אמרות • השגות • מושגים

כרי להגיב באורח-חדש — שומה לחשוב באורח-חדש

על אף הדברים שהננו קוראים לעתים בדפי עתונותנו הצבאית, ובמחקרי-המטה של קצינינו העוסקים בהפרחת גוססאות; מסרב אני להיות שותף לדעה כי הלכתה של איזו שהיא משלוש זרועות כוחנו-המוזין ככולה הנה להשגות שעבר-ומנן, בנות תקופת אבן-השריפה. מסרב אני לחשוב כי הלכת-היסוד של איזה שהוא משלושת השותפים שבצות התלת-שירותי שלנו הוכתבה אחת-ולתמיד ע"י קצין-מטה איטלקי, ששמו היה דוג, וע"י קצין-מטה פרוסי, אשר שמו קלאוזביץ. מה יכול להיות יותר מופרך בתקופתנו הגרעינית מאשר הכלל שהורהו קלאוזביץ, כי כל נסיון להגביל במלחמה את השימוש בכוח הריהו "מופרך מעיקרו"? מה יכול להיות "התאבדות" יותר מאשר לסמוך אך-ורק על הקפנדריא-אל-הנצחון של דוג — בתקופה בה קפנדריא זו שלו אינה אלא דרך דו-סטריית להשמדה כל-כוללת?

סבורני, כי חיל-הצבא אינו בודד במעגל השרותים-המוזינים בהכרתו כי בעשור-השנים האחרון גתרחשה תמורה דינמית במציאות-הצבאית המקיפה אותנו — וכי אין הוא בודד אף בהבחנת העובדה שאם רוצים אנו להגיב באורח-חדש, הרי שומה עלינו לחשוב באורח-חדש. מדברי גנרל וילארד ג', ואימן, מפקד כוחות צבא-ארה"ב שבארץ-המטרופולין — בנאומו בקולג'ה-המלחמה של חיל האויר לארה"ב.

תפקידו של צבא "קטן": להתמיד ולהתקיים עד רגע-ההכרעה שבין "הגרולים"

באם תפרוץ מלחמת-עולם אטומית, אין ספק שהתוקפן יפגע גם בשביצריה — יתכן שרק בשלב השני של מלחמה כזו, כפי שהוגדרו שלביה ב"תחזית" הידועה של פילדמרשל מונטגומרי, ואולי אפילו רק בשלישי. במקרה הראשון, הסכנה האטומית תהיה כבר מופחתת; ואילו בשני — כמעט ולא תהיה עוד בנמצא; וכתוצאה, יהיה אז צבאנו מסוגל יותר למילוי תפקידו. תפקידו זה יהיה לא כל כך לנצח כאשר להתמיד להוסיף-ולהתקיים — עד לרגע בו תבוא — לא אצלנו, אלא באיזה מקום אחר בעולם — ההכרעה. לקראת מצב אפשרי כזה — לאחר שהבאנו בחשבון את הענין שיהיה לתיקפן לא רק שלא להפציץ את עורקיה-התחבורה שלנו ואת משאבינו, כי אם אף למנוע בעד הריסתם — יש לחשוב כי תתאים בשבילנו שיטת הגנה הקרובה לזו אותה עומדים להנהיג שכנינו-מצפון (דהיינו, כנראה — הגרמנים. המער). הללו קובעים עתה הבחנה בין מצד אחד, הגייסות עליהם מוטלת ההגנה-המקומית — לבין, מאידך גיסא, גייסות ההגנה-הניידת.

אצלנו הנהוג הוא להבחין בין כוחות איזוריים (ולא "טריטוריאליים", מונח המביא לעתים לידי הרושם כאלו אלה הם גייסות מסוג ב', כביכול) לבין כוחות-ההגנה, את אלה האחרונים תהונה, ה"בריגדות-הקלות" שלנו דהיום, שתהפוכנה לשלוש או ארבע דיביזיות המשוריינות וממונעות בשלמות, והמאורגנות באופן כזה שתוכלנה להתפצל, משתגלה סכנה אטומית, ל"קבוצות-קרוב" בפרדות ואבטונומיות.

מתוך סקירה — מפרי-עטו של קולונל לדראי, מן הנודעים שבטופריס השביצריים בשאלות צבא ומלחמה — בירחון-הצבאי השביצרי שבלשון הצרפתית, יוני 1958.